

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ**

Τηλ. 2310 997158, 2310 997162, 2310 997157, e-mail: press@auth.gr
Κτίριο Διοίκησης «Κ. Καραθεοδωρή» ΑΠΘ, Τ.Κ. 541 24, Θεσσαλονίκη
[@Aristoteleio](https://www.facebook.com/Aristoteleio) [@auth_university_thessaloniki](https://www.instagram.com/auth_university_thessaloniki) [@Auth_University](https://www.tumblr.com/Auth_University)

Περιγραφή πρότασης

«Λεωφόρος της Κοινωνίας των Εθνών» Ο γνωστός άξονας της Αριστοτέλους στη Θεσσαλονίκη

Σύμφωνα με τον γενικό επιμελητή Hashim Sarkis, κεντρικό θέμα της 17ης Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής στη Βενετία είναι «Πώς θα ζήσουμε μαζί;». Εκτιμά ότι αυτό απαιτεί ένα νέο χωρικό κοινωνικό σύμβολο, χρήσιμο σε ένα περιβάλλον αυξανόμενων οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών ανισοτήτων. Οι συμμετέχοντες καλούνται να φανταστούν νέες γεωγραφίες συνάφειας, να αναδείξουν θέματα που αναφέρονται στις πολιτισμικές διαστάσεις της αρχιτεκτονικής ή στους κοινωνικούς εξοπλισμούς, καθώς και στις διασυνδέσεις αστικών και χωρικών ιστών.

Η αναζήτηση τρόπων συμβίωσης στον χώρο, μεταξύ των ανθρώπων, πηγάζει από τους προβληματισμούς των δεκαετιών '60 και '70 για συμμετοχικό σχεδιασμό και άμβλυνση των κοινωνικών διαιρέσεων του χώρου. Σε μια εποχή αναπόφευκτης και ανεξέλεγκτης παγκοσμιοποίησης, αυτές οι προοπτικές απομυθοποιούνται και εμφανίζονται ως στοιχεία αδιέξοδης κρίσης που συχνά οδηγεί στον λαϊκισμό.

Η ελληνική συμμετοχή μπορεί να συνδυάσει θέματα αρχιτεκτονικού και αστικού σχεδιασμού, αναδεικνύοντας κρίσιμα ζητήματα πολεοδομικής και γενικότερης πολιτικής. Οι αρχιτέκτονες, για να σχεδιάσουν χώρους με προοπτικές συμβίωσης, οφείλουν να κατανοούν τις ιστορικές, γεωγραφικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Η προσεκτική διερεύνηση ανάλογων εμπειριών του παρελθόντος μπορεί να βοηθήσει στον σχεδιασμό του μέλλοντος με πραγματισμό. Η καλύτερη προσέγγιση είναι να εξεταστεί μια συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης, ώστε να διατυπωθούν μεθοδολογικές σκέψεις προσαρμοσμένες στο περιβάλλον και τον πολιτισμό. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ριζικού ανασχεδιασμού μιας πολυπολιτισμικής πόλης είναι η ανοικοδόμηση της νεοελληνικής Θεσσαλονίκης πριν από ακριβώς έναν αιώνα. Στο επίκεντρο, εμβληματική χειρονομία που αντιπροσωπεύει τον χώρο όπου οι πολίτες «ζουν μαζί» είναι ο άξονας της Αριστοτέλους. Αποτελεί μια έκφραση της ευρωπαϊκής πολεοδομίας που προσαρμόστηκε στα τοπικά ανθρωπογεωγραφικά

δεδομένα της πολιτισμικής συμβίωσης γηγενών, προσφύγων και μεταναστών. Στο σχέδιο (1918-1921) του Γάλλου αρχιτέκτονα-πολεοδόμου Ερνέστ Εμπράρ ο άξονας ονομαζόταν «Λεωφόρος της Κοινωνίας των Εθνών» (Boulevard de la Société des Nations) σύμφωνα με το πολιτικό όραμα των Ελευθερίου Βενιζέλου και Αλεξάνδρου Παπαναστασίου.

Το «βουλεβάρτο της Κοινωνίας των Εθνών» συμβόλιζε την προοπτική ευρωπαϊκής και κοσμοπολίτικης έκφρασης σε μια πόλη όπου συνυπήρχαν πολλές κοινότητες. Η, ήδη κλασική, μελέτη του Μαρκ Μαζάουερ, το 2004, χαρακτήρισε εύστοχα τη Θεσσαλονίκη ως «Πόλη των φαντασμάτων», ανασυγκροτώντας την πολυεπίπεδη συλλογική της μνήμη. Αλλά και η τελική ονομασία της οδού και της πλατείας Αριστοτέλους σηματοδοτεί την επιρροή της πολιτικής φιλοσοφίας του πολυμερέστερου και μεθοδικότερου διανοητή του αρχαίου κόσμου.

Η ιστορία-εξέλιξη του άξονα της Αριστοτέλους ταυτίζεται χρονικά με τις κύριες φάσεις εκσυγχρονισμού και ολοκλήρωσης της μοντέρνας Ελλάδας και με βασικούς πολιτικούς μεταρρυθμιστές που σφράγισαν την πορεία προς τη νεωτερικότητα (Βενιζέλος, Καραμανλής). Παράλληλα, η επίκαιρη συζήτηση για την προστασία-ανάδειξη-ολοκλήρωση του άξονα από τον Δήμο Θεσσαλονίκης ταυτίζεται χρονικά με την επίμονη προσπάθεια ένταξης της περιφέρειας και της χώρας στην ομάδα των αναπτυγμένων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η επιλογή του παραδείγματος της Θεσσαλονίκης για την Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής του 2020 στη Βενετία επιχειρεί να αναδείξει ένα πολυπολιτισμικό σταυροδρόμι, με διαρκή μητροπολιτική λειτουργία που είναι ιδιαίτερα ορατή στο παλίμψηστο του κεντρικού άξονα. Η έκθεση επικεντρώνεται στη μεγάλη χειρονομία που λειτούργησε ως επίκεντρο του αστικού εκσυγχρονισμού και της πολιτικής διαχείρισης της μνήμης με οριενταλιστικές «νεοβυζαντινές» αρχιτεκτονικές μορφές. Η κεντρική αστική πλατεία συνέπεσε, όχι τυχαία, με την αρχαία αγορά. Η ανασκαφή του forum ήταν από τους βασικούς λόγους, για τους οποίους το αρχικό όραμα παραμένει ανολοκλήρωτο.

Δύο παράλληλες εκθέσεις σε λιμάνια της Μεσογείου προτείνονται, την ίδια στιγμή, στη Βενετία και τη Θεσσαλονίκη· πόλεις που διατηρούν μια διαχρονική πολιτισμική-γεωγραφική σύνδεση ως σταθμοί στις διαδρομές μεταξύ ανατολής και δύσης. Μέσα από την ψηφιακή διασύνδεση, ανεξάρτητα από το τμήμα που κάποιος επισκέπτεται, αποκτά επαφή με το σύνολο της έκθεσης.

Έτσι, ο κυβερνοχώρος αναδεικνύεται ως τόπος συμβίωσης και συνύπαρξης των ανθρώπων της ύστερης νεωτερικής εποχής που προκύπτει από τα κοινωνικά δίκτυα, τα ηλεκτρονικά fora κ.ο.κ. Η ελληνική συμμετοχή αποδέχεται την πρόσκληση «να ζήσουμε μαζί», κυριολεκτικά και μεταφορικά, είτε πρόκειται για το αναλυτικό-ιστορικό της μέρος στη Θεσσαλονίκη, είτε για το κοινωνικό οραματικό μέρος στη Βενετία.

Η αδημοσίευτη συστηματική έρευνα για την Αριστοτέλους και το εντατικό εργαστήριο στο πεδίο και τα αρχεία του Δήμου Θεσσαλονίκης (Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης και Πολεοδομία) έγιναν από διδάσκοντες και φοιτητές του Τμήματος Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ. Εμπεριέχουν πολύτιμο νέο υλικό για την τεκμηρίωση της έκθεσης σε πολλαπλά επίπεδα, που περιλαμβάνουν: εκφράσεις των πολιτικών πολεοδομικού εκσυγχρονισμού και ενίσχυσης της «ελληνικότητας» της πόλης σε κρίσιμες φάσεις, κριτικές των αρχιτεκτονικών ιδεολογικών επιλογών (εκλεκτικός τοπικισμός και μοντερνισμός), παρουσιάσεις σύγχρονων προοπτικών ενίσχυσης της κεντρικότητας, μέσα από την αξιοποίηση και

ανάδειξη του εμβληματικού άξονα. Η περιοχή της Αριστοτέλους υλοποιήθηκε με διαφορετικό τρόπο από τις προθέσεις των δημιουργών της, αποδεικνύοντας τα όρια των αρχιτεκτονικών και πολεοδομικών χειρισμών που, εκ των πραγμάτων, προσαρμόζονται στα γεωιστορικά και πολιτισμικά δεδομένα. Ωστόσο, σήμερα εμφανίζεται ως εμβληματικός αστικός πυκνωτής, διατρέχοντας την κοινωνική πυραμίδα από τις περιζήτητες κατοικίες της παραλίας ως τις λαϊκές περιοχές επάνω από την Εγνατία, όπου στεγάζονται πολλοί πρόσφυγες και μετανάστες. Τρέχουσες εμπορικές και ψυχαγωγικές χρήσεις στην αφετηρία του άξονα συμπληρώνονται από παραδοσιακές αγορές (μπαζάρ) ψηλότερα. Ξενοδοχεία, αίθουσες θεαμάτων, τράπεζες, δημόσιοι οργανισμοί, επιμελητήρια, αναπτύσσονται κατά μήκος του. Την ιδιαίτερη ενιαία νεότερη αρχιτεκτονική του φυσιογνωμία συμπληρώνει το παλίμψηστο με τα μοναδικά ελληνιστικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά και οθωμανικά μνημεία που αποκαλύπτονται κατά μήκος του. Κυρίως όμως η διαδρομή της Αριστοτέλους ενσωματώνει μοναδικούς δημόσιους ανοιχτούς χώρους, πλατείες, διαδρομές, στοές, περιοχές πρασίνου. Εκεί ενθαρρύνονται και υλοποιούνται πολιτικές εκδηλώσεις, πολιτισμικές δράσεις, ανταλλαγές, άτυπες επαφές των πολιτών: περιπατητών, εργαζομένων, μόνιμα εγκατεστημένων και νομάδων. Είναι ένας ιδανικός βióτοπος διαντιδράσεων, ένα καθιστικό της πόλης, όπου φιλοξενούνται και συμβιώνουν πολλαπλές πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ομάδες.

Για την υλοποίηση της έκθεσης, ταυτόχρονα στη Θεσσαλονίκη και τη Βενετία, έχει εξασφαλιστεί η χρήση του Cryptoporticus της Αρχαίας Αγοράς από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης και έχει ζητηθεί, εκτός από τη συμμετοχή του ΑΠΘ, η σύμπραξη του Δήμου Θεσσαλονίκης, της ΔΕΘ, και διεθνών οργανισμών διαχείρισης ανθρωπιστικών κρίσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Προετοιμάζεται ήδη αναλυτικός τόμος με τα αποτελέσματα της έρευνας του ΑΠΘ στα ελληνικά, ο οποίος θα συμπληρωθεί από μικρότερο δίγλωσσο κατάλογο της έκθεσης.